

Indmeldelse: Send en mail til stighelmig@gmail.com samt kontingent kr. 100 til konto 1551-10015413 eller via MobilePay til 17765.
Formand: Biolog Thor Hjarsen thorhjarsen@mail.dk
Næstformand: Lars Michael Nielsen
Redaktør: Ib Fagerlund
Kasserer og medlemsadministration: Stig Helmig
Øvrige bestyrelse: Poul Erik Pedersen, Klavs Nielsen, Ulla Skytte, Abdi Hedayat og Maja Balle.

Følg os på Facebook "Hellebæk Kohaves Venner" og på www.kohavensvenner.dk

KO-EFTERSYN I KOHAVEN

Tekst og foto: Maja Balle

De 45 gallowaykøer, der udfører naturplejen i Hellebæk Kohave, ejes af Morten og Niels, der har stiftet "Maigaard & Belling Naturpleje". Området skal, efter retningslinjer

fra Naturstyrelsen, plejes til et vist mål, hvor arealet skal fremstå synligt afgræsset ved skæringsdatoen den 15. september. Morten Maigaard fortæller, at de, ud over køerne i Hellebæk, ejer ca. 400 køer (200 ammekøer med kalve), der fungerer som græssere

Naturstyrelsen stillede med flere folk, til dagens eftersyn.

Dyrlægerne konfererer.

flere andre steder i landet, og at han derfor bruger al sin fritid på kreaturerne, som skal passes ved siden af studierne i husdyrvidenskab på Københavns Universitet. Racerne er primært hereford, angus og galloway og man kan møde dyrene bl.a. på Nyord ved Møn, på Vestamager og ved Viggelsø ved Odense fjord. Selvom gallowayracen har dobbelt hårlag, som beskytter emi-

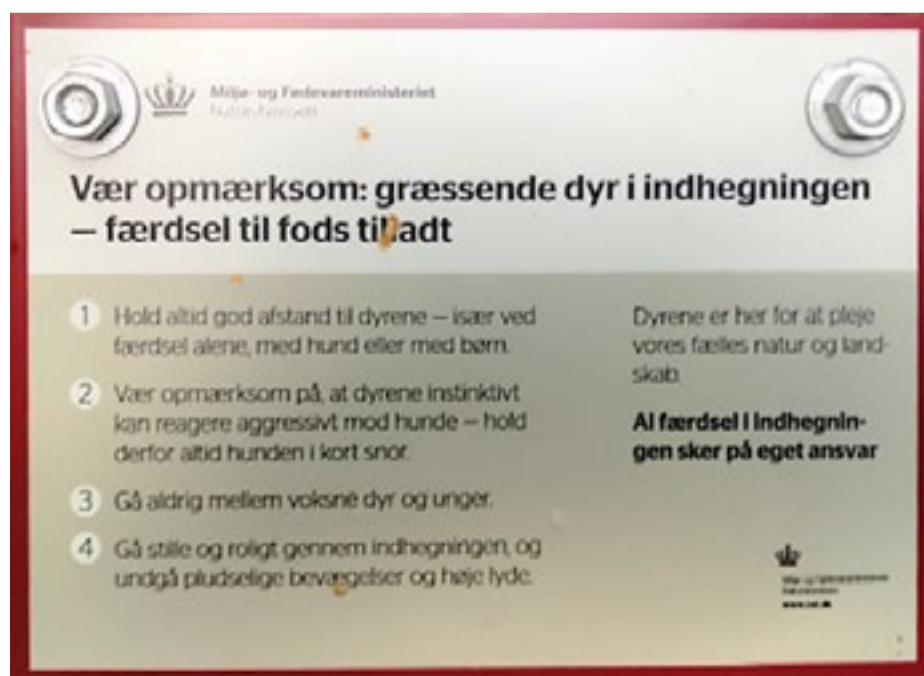
nent godt mod regn og kulde, er det dyrenes huldrag, som er afgørende i forhold til at kunne modstå vintertemperaturerne. Gallowaykøer vokser temmelig langsomt og giver kun en lille kødproduktion, da de primært er avlet frem til hårdførhed. Men i Hellebæk Kohave går en tyr af racen belgisk blåhvid, som modsat galloway, har stærke gener for tilvækst. Tyren går der hele som-

Kørene har allerede fundet ud af, at skoven også er et glimrende sted at fouragere.

mersæsonen, og ved at krydse de to racer, giver det større tilvækst til de kommende kalve. Når kalvene er 6 måneder gamle, fjernes

de med henblik på videresalg. I august måned besøgte medarbejdere fra Naturstyrelsen, tre embedsdyrelæger og Kohavens dyreholder (samt medlemmer af foreningens bestyrelsen) området, for at se på forholdene i indhegningen, hvor de nye gallowaykøer nu er i fuld gang med naturplejen. Der blev talt om huld-lag, kokasser, dyrevelfærd, helårsgræsning, og om den øgede biodiversitet, som græsningen forventes at fremme i løbet af de

kommende år. Efter en tur rundt på arealerne, konstaterede fagfolkene, at Kohavens lommer af varieret natur, giver dyrene gode forhold, og ikke mindst mulighed for, at de kan finde læ og tørt leje i barsk vejr.

Morten og Niels tilser køerne jævnligt, og når de kører ud på arealet, sørger de for at få kontakt til alle dyrene for at tjekke, at ingen dyr mangler, og om adfærden er normal. Morten fortæller, at køerne har et godt og

roligt gemyt, men at de skal nydes på afstand, og at hunde skal være i snor i indhegningen. Hvis man bemærker fejl på hegnet eller observerer et sygt dyr, må man gerne kontakte ham på telefon 60679084.

Der er masser af muligheder, for kvæget, til at finde tørt leje i skoven.

Status på Dværgvandnymfen

Tekst og foto: Ib Fagerlund

Som det nok er de fleste bekendt, huser vi en af Danmarks mest sjældne guldsmede i vores om-

råde. Den lille Dværgvandnymfe yngler i Fandens Hul i Teglstrup Hegn, som det eneste sted i Danmark. Det er vi både stolte af, men også noget bekymrede over.

Det sidste, fordi det lille vandhul, som den lever i, midt i mosen, er stille og roligt ved at gro til. Der er næppe mere end 30-40 kvadratmeter frit vand tilbage. Mos og græsser indtager vandfladen med forbløffende hast. Problemet er, at der ikke findes egnede levesteder til den i nærheden, og det er i øvrigt en guldsmed, som ikke er kendt for at bevæge sig ret langt væk fra sit ynglested. Den flyver faktisk ret ubehjælpst.

Der er gjort flere tiltag gennem de senere år for at bedre forholdene. Først blev mosen heget fra Kohaven, så kreaturerne ikke læn- gere kunne gå der ud. Så blev der gravet et nyt vandhul i mosen, lige ved siden af det gamle, som den eventuelt kunne flytte ind i. Det vil dog, formentlig tage mange år, før forholdene i det nye vandhul er egnede til vandnymfen. Den har ganske specifikke krav til, hvordan flydelaget af mosser m.m. skal være, før den vil lægge sine æg der med succes. Desuden blev der, sidste år, slået med le-

rundt om det gamle vandhul, for at holde det mere lysåbent. Især det sidste tiltag har åbenlyst haft god effekt og bør nok gentages om et års tid eller to. Jeg besøgte Fandens Hul flere gange i den forløbne sommer, og der var flere Dværgvandnymfer end jeg har set det, de senere år. Mindst 40 individer talte jeg på den ene tur. Så lige her og nu er situationen fin, men det varer næppe mere end 4-5 år, før vand-

hullet er groet helt til, og så kan det være slut med Dværgvandnymfer i Danmark. Udvidelse af det gamle vandhul har været diskuteret mange gange, men det er et stykke yderst følsom natur, hvor man let kommer til at gøre mere skade end gavn, så det er en kilden sag. Om de hidtidige tiltag så er nok til at sikre Dværgvandnymfens overlevelse, kan kun tiden vise, men vi krydser fingrene for det lille kræ.

Melanoleuca subalpina

Tekst og foto: Anne Storgaard

På blomsternes dag, den 16. juni, var jeg med Botanisk Forening og Hellebæk Kohaves Venner på tur i Hellebæk Kohave. Selvom det var blomster, som vi fortrinsvis var kommet for at se, var der også en del svampe fremme, fordi vi i slutningen af maj og i juni havde fået en del regn. Ugen efter genbesøgte jeg kohaven for at undersøge den nærmere. I den nordlige del af kohaven fandt jeg en hvid munkehat, som jeg tog med hjem til nærmere undersøgelse.

I felten troede jeg, at det var Sommer-Munkehat (*Melanoleuca stric-tipis*), som jeg havde fundet. Den er registreret i Danmarks Svampeatlas med 26 fund. "Min" munkehat passede dog ikke helt med beskrivelsen af den art. I stedet passede den bedre med en anden art både makroskopisk og mikroskopisk, nemlig *Melanoleuca subalpina*. <https://www.gbif.org/species/8642091> Jeg lagde den ind i Danmarks Svampeatlas som den art og fik den også foreløbigt godkendt som en ny art for Danmark. Den er dog fundet tidligere i Sverige og i Norge. Nu må vi håbe, at DNA-sekventering kan bekræfte arten.

Fund af egestammebladlus

Tekst og foto: Klavs Nielsen

Som opfølging af det første fund af egestammebladlus, beskrevet i det forrige nummer af nyhedsbrevet, er hundredevis af egetræer, i og omkring Kohaven opsøgt, for at få et indtryk af udbredelsen.

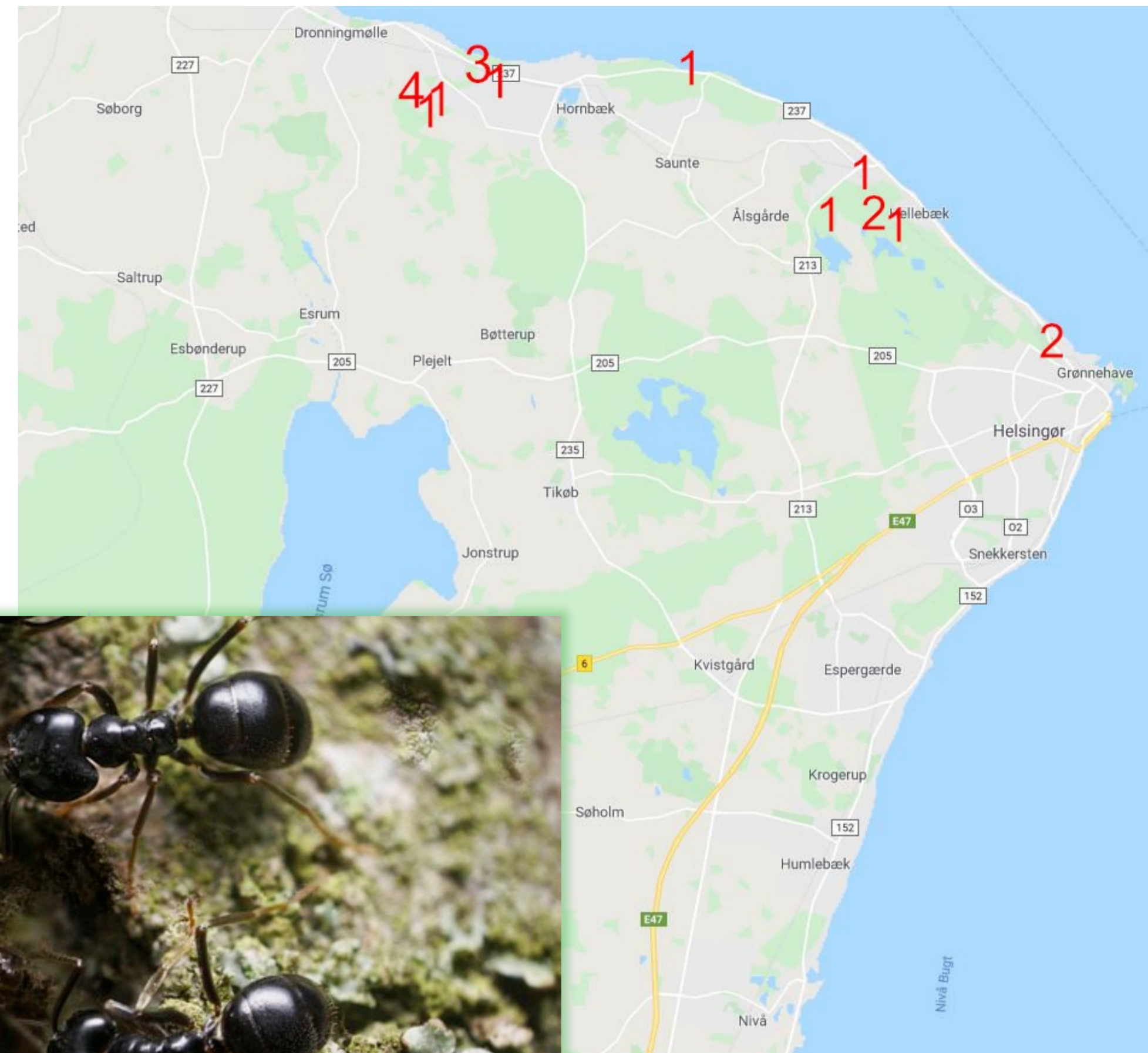
Myrerne opsøger bladlusene i sprækken, som her ikke er særlig dyb. I de dybe sprækker, hvor lusene er svære at se, bruger myrerne den samme adfærd, hvorved de afslører lusene.

Undersøgelsen siger ikke noget om lusens faktiske udbredelse i Danmark, idet jeg kun har været på nogle få lokaliteter uden for Helsingør Kommune. Sporadisk eftersyn på Bornholm, i Tisvilde, Bernstorffparken, Helsingør Golfklub og Gribskov gav ingen resultater. Men et enkelt træ ud af over 150 træer gav en lille bestand i Slotsparken ved Hillerød. Det var den lokalitet, der lå længst væk fra Kohaven. Det har vist sig, at det er ret let at finde ud af om bladlusen er tilstede uden i første omgang at se selve lusene. Orangemyre-rens adfærd afslører, om lusene ved nærmere eftersyn kan findes gemt dybe inde i barkens sprækker. Myrerne samler sig karakteristisk om og i bestemte sprækker, som det ses på billederne. Når myrerne skubbes eller pustes væk, kan lusene nogen gange ses - gerne med

hjælp fra en lommelygte. Lusene er fundet på 19 træer 12 forskellige steder. For det meste besøger myrerne kun et træ med lus, men nogle gange kan bladlusene findes på flere tæt-

Nogle af myrerne har udspilede bagkroppe, fordi de er fyldt med honningdug, som de har malket fra bladlusene. De nyfødte bladlus er lyst rødlige, men bliver snart mørke, mens de vokser.

stående ege. Her vil det være den samme myrekoloni, der passer alle træerne. Myrerne har så særlige myrestier mellem træerne. I den lille egelund ved indgangen til Tegnernes Museum, var 4 relativt unge egetræer fyldt med myrer og bladlus - klart et af de mest livskraftige samfund.

Afholdte arrangementer

8. september FLAGERMUSTUR

De sidste timer af #naturensdag brugte vi i Hammermølle Skov og ved Pernillesø, sammen med flagermuseforskeren Hans Baagøe. Med hjælp fra den svinedyre flagermusedetektor, Hans bar rundt på, fik de 15 deltagere set og hørt 5 arter af flagermus: dværg-, vand-, trolde-, skimmel- og brunflagermus... natten er PROPPET med lyde!! Et anderledes og meget spændende arrangement, som vi meget gerne vil gentage.

29. september SVAMPETUR

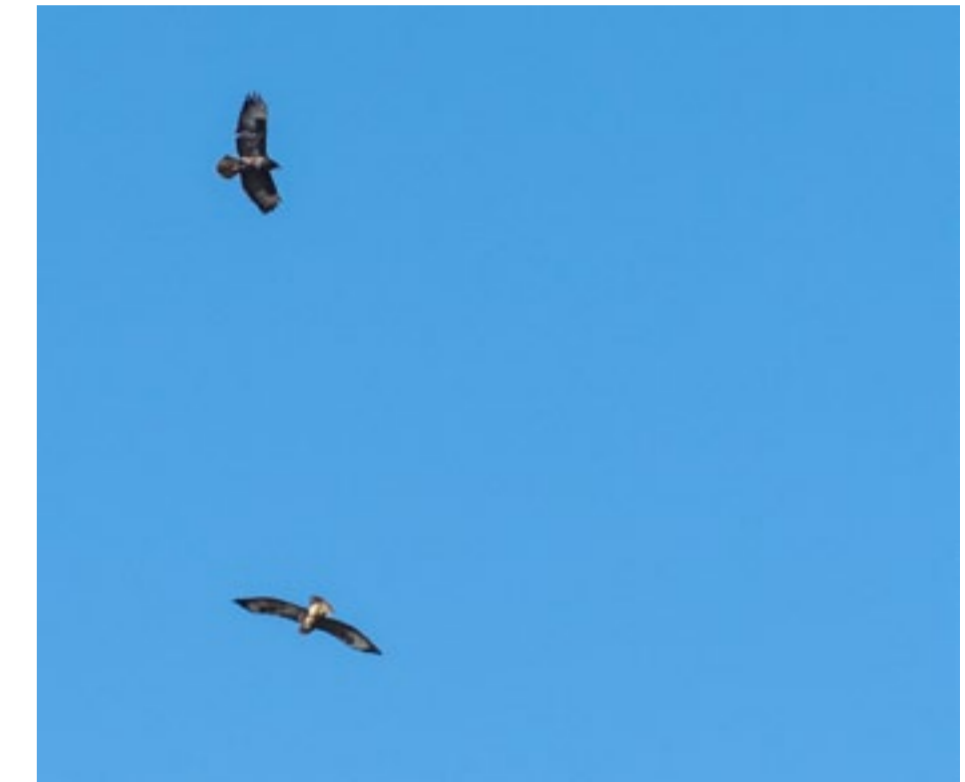
Vellykket og spændende svampetur til Teglstrup Hegn. Turen i søndags blev ledet af Christian Lange fra Københavns Universitet. Hans kæmpe viden og evne til at inspirere de godt 40 deltagere var imponerende. Og der var heldigvis mange svampe både spiselige og giftige: Fluesvampe, rørhatte, kantareller, skørhatte, amatysthatte, huesvampe osv. Vi fik også demonstreret næsten to ens svampe, hvor den ene er spiselig og den anden er giftig: F.eks Foranderlig skælhat over for den dødeligt giftige Randbæltet hjelmhat og Violet amatysthat over for den giftige Skær huesvamp. Og hvordan finder man ud af, om en skørhat

kan spises - ved at smage på den (gælder kun skørhatte!). Men husk svampebestemmelse er svært for begyndere, så begynd ikke at samle spisesvampe alene ud fra bøger og nettet, men få nogle erfaringer sammen med kyndige svampejægere. Og om en svamp kan spises eller ej, er blot en lille del af svampenes forunderlige verden. Der er så mange andre skønne oplevelser ved at kigge nærmere på svampenes utrolige form- og farverigdom, levevis og levesteder. F.eks kan der på Kohavens græssede arelaer i disse dage findes de små farvestrålende vokshatte, som ofte kendetegner god natur og overdrev.

6. oktober TRÆKFUGLE VED KYSTEN

Det var fuld sol og næsten lunt, da vi mødtes på nordkysten ved Julebækhus til fugletur. Det var også næsten vindstille, hvilket var både godt og skidt. Godt, fordi det var herligt at opholde sig på stranden, men skidt, fordi de store havfugle, sulerne, ikke var aktive denne dag. De vil helst have lidt blæsevejr at flyve i. Men vi så da diverse mågearter, en god del store gåsetræk og hele 5 musvåger, som svævede rundt, lige over vores hoveder, på en gang. Skarver var der selvfølgelig også masser af.

27. oktober
FOTOTUR

Skøn fototur denne eftermiddag med 10 deltagere.

Vejret var perfekt - noget blæsende oppe ved P-pladsen, men dejligt vindstille nede i Teglstrup Hegn.

Solen tittede frem med jævne mellemrum, og sammen med den flotte skyede himmel, var der basis for lækre landskabsbilleder ved Klarsø.

Lidt fugle og en hel del svampe blev også foreviget.

Kommende arrangementer

Turprogram for 2020 er under udarbejdelse.
Følg med på www.kohavensvenner.dk

11. december kl. 19-21 JULEKNAS PÅ BØLGEN

Vi mødes til juleknas og hygge på Bølgen, med billeder og beretninger fra året, der er gået i Hellebæk Kohave. Kom og tilbring et par timer med julehygge, foredrag og flotte fotos fra årets aktiviteter og naturen.

Lasse Gottlieb, Ph.d.-studerende ved Københavns Universitet, holder indlæg om sit videnskabelige arbejde i Kohaven og Klavs Nielsen fortæller om "Ved i skoven" med følgende udgangspunkt: *Danmark har det laveste niveau i Europa med blot 3,8 m³ dødt ved/ha (kravet er 5m³/ha), men selv dette krav ligger fjernt fra fx Tyskland som har 20m³/ha..*

Vi taler desuden om kommende planer og ønsker – og håber naturligvis på endnu flere nye, aktive medlemmer på denne aften!

Mødested: Kulturhuset Bølgen, Ålsgårde

Det er gratis at deltage for alle, så mød bare op!

Årets gang i Kohaven

Foto: Ib Fagerlund

